

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Hodowli i Ochrony Roślin

Sprawozdanie
z wykonania „Ramowego Planu Działań dla Żywności
i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020”
za 2016 rok

Warszawa, lipiec 2017 r.

Wstęp

Biorąc pod uwagę bardzo duże znaczenie przypisywane do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce w dniu 1 sierpnia 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjął „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020*”. Dokument ten został opracowany w oparciu o szeroko przeprowadzone konsultacje ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, organizacjami, stowarzyszeniami i zrzeszeniami rolników, producentów i przetwórców, ośrodkami naukowo badawczymi oraz jednostkami podległymi lub nadzorowanymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także z innymi podmiotami współpracującymi z resortem rolnictwa w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Celem głównym planu jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Przedstawia on działania, jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) oraz jednostki podległe lub nadzorowane w celu osiągnięcia tego celu. Dla oceny skuteczności tych działań został przyjęty miernik wyrażany liczbą przetwórci ekologicznych.

W ramach „*Ramowego Planu Działań ...*” opisano także mocne i słabe strony systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia dla jego rozwoju. Na podstawie tej analizy zostały wytyczone cele szczegółowe i działania zmierzające do ich realizacji.

Zgodnie z „*Ramowym Planem Działań ...*” dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane poprzez działania przypisane do siedmiu następujących celów szczegółowych:

- I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;
- II. Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych;
- III. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych;
- IV. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;
- V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;
- VI. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;
- VII. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

Ponadto, „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020*” został włączony jako jeden z projektów strategicznych do **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r.

Poniżej przedstawione zostały działania przeprowadzone w 2016 roku w zakresie realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych określonych w „*Ramowym Planie Działań ...*”. Sprawozdanie obejmuje działania prowadzone bezpośrednio przez MRiRW oraz jednostki podległe, nadzorowane lub instytucje, z którymi prowadzono współpracę w tym zakresie tj.: Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie, Instytut Włókien Naturalnych i Roślin

Zielarskich w Poznaniu, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie, Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych w Poznaniu, Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu i Krakowie.

Sprawozdanie obejmuje również podsumowanie działań prowadzonych przez partnerów MRiRW tj.: Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Stanisława Pigonia w Krośnie, Uniwersytet Przyrodniczo - Humanistyczny w Siedlcach, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, a także działań podjętych na poziomie samorządów województw i realizowanych przez Urzędy Marszałkowskie.

OPIS REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Cel I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku.

W ramach tego celu zaplanowano działania w czterech obszarach:

a) Kontynuacja wsparcia produkcji ekologicznej w ramach PROW 2014-2020 umożliwiająca obniżenie kosztów produkcji.

Jednym z instrumentów wsparcia rolnictwa ekologicznego jest działanie *Rolnictwo ekologiczne* w ramach PROW 2014–2020. Działanie to polega na udzielaniu corocznych płatności na rzecz rolników zobowiązujących się do prowadzenia, w okresie 5 lat, produkcji ekologicznej. Płatności mogą otrzymać zarówno rolnicy prowadzący certyfikowaną produkcję ekologiczną, jak też dopiero przedstawiający swoją produkcję rolną na metody ekologiczne. Warunkiem przyznania wsparcia w ramach działania jest m.in.: prowadzenie produkcji rolnej zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym. W ramach wszystkich pakietów i wariantów (z wyłączeniem TUZ i upraw paszowych na gruntach ornych) wymagane jest też wytworzenie produktów rolnictwa ekologicznego w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2015 r. poz. 497 z późn. zm.). Szczegółowe zasady udzielania wsparcia reguluje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 370 z późn. zm.).

Z budżetu działania *Rolnictwo ekologiczne* w ramach PROW 2014-2020 wypłacane jest wsparcie zarówno rolnikom realizującym działanie Rolnictwo Ekologiczne w ramach PROW 2014-2020, jak i rolnikom kontynuującym zobowiązanie w ramach Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013.

W poniższej tabeli przedstawiona została struktura stawek wsparcia za prowadzenie gospodarstwa metodami rolnictwa ekologicznego w działaniu 10. Rolnictwo ekologiczne oraz w pakiecie 2. Rolnictwo ekologiczne w działaniu 214. Program rolnośrodowiskowy: Działanie Rolnictwo ekologiczne (PROW 2014-2020)

Lp.	Pakiety Rolnictwa ekologicznego	Warianty Rolnictwa ekologicznego	Stawki płatności
1	Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji		966 zł/ha
2	Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji		1 557 zł/ha
3	Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji		1 325 zł/ha
4	Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji	4.1.1. Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji	1 882 zł/ha
		4.1.2. Uprawy jagodowe w okresie konwersji	
		4.2 Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji	790 zł/ha

5	Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji		787 zł/ha
6	Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji		428 zł/ha
7	Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji		792 zł/ha
8	Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji		1 310 zł/ha
9	Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji		1 325 zł/ha
10	Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji	10.1.1. Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji	1 501 zł/ha
		10.1.2. Uprawy jagodowe po okresie konwersji	
		10.2. Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji	660 zł/ha
11	Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji		559 zł/ha
12	Pakiet 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji		428 zł/ha

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne (PROW 2007-2013)

1	Wariant 2.1. Uprawy rolnicze (dla których zakończono okres przestawiania)	790 zł/ha	
2	Wariant 2.2. Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania)	840 zł/ha w pierwszym i drugim roku realizacji pierwszego zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu	790 zł/ha w kolejnych latach realizacji pierwszego zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu
3	Wariant 2.3. Trwałe użytki zielone (dla których zakończono okres przestawiania)	260 zł/ha	

4	Wariant 2.4. Trwałe użytki zielone (w okresie przystawiania)	330 zł/ha w pierwszym i drugim roku realizacji pierwszego zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu	260 zł/ha w kolejnych latach realizacji pierwszego zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu
5	Wariant 2.5. Uprawy warzywne (dla których zakończono okres przystawiania)	1 300 zł/ha	
6	Wariant 2.6. Uprawy warzywne (w okresie przystawiania)	1 550 zł/ha w pierwszym i drugim roku realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego, a w przypadku upraw roślin wieloletnich - również w trzecim roku realizacji tego zobowiązania	1 300 zł/ha w kolejnych latach realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu
7	Wariant 2.7. Uprawy zielarskie (dla których zakończono okres przystawiania)	1 050 zł/ha	
8	Wariant 2.8. Uprawy zielarskie (w okresie przystawiania)	1 150 zł/ha w pierwszym i drugim roku realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego, a w przypadku upraw roślin wieloletnich - również w trzecim roku realizacji tego zobowiązania	1 050 zł/ha w kolejnych latach realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu
9	Wariant 2.9. Uprawy sadownicze i jagodowe (dla których zakończono okres przystawiania)	1 540 zł/ha	
10	Wariant 2.10. Uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przystawiania)	1 800 zł/ha w pierwszym, drugim i trzecim roku realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego	1 540 zł/ha w kolejnych latach realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu

11	Wariant 2.11. Pozostałe uprawy sadownicze i jagodowe (dla których zakończono okres przestawiania)	650 zł/ha	
12	Wariant 2.12. Pozostałe uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przestawiania)	800 zł/ha w pierwszym, drugim i trzecim roku realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego	650 zł/ha w kolejnych latach realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego podjętego w ramach Programu oraz we wszystkich latach realizacji kolejnych zobowiązań rolnośrodowiskowych podjętych w ramach Programu

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące wsparcia udzielanego z budżetu PROW 2014-2020 w ramach działania 11. Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 w kampaniach składania wniosków o przyznanie płatności 2015 i 2016.

Lp	Zakres danych	Jednostka miary	Wartość
1	Budżet działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020, w tym:	euro	700 mln
	Środki przewidziane na wypłatę zobowiązań podjętych w ramach PROW 2007 – 2013 (płatności na rzecz tej grupy beneficjentów będą dokonywane do roku 2018).	euro	198 mln
	Środki przewidziane na wypłaty dla zobowiązań podjętych w ramach PROW 2014-2020	euro	502 mln
2	Liczba beneficjentów w ramach zobowiązań podjętych w ramach PROW 2007-2013 , które przeszły w ciężar budżetu PROW 2014-2020 (na podstawie wydanych decyzji).	liczba	17,2 tys.
3	Liczba beneficjentów którzy rozpoczęli zobowiązania w kampanii 2015 (na podstawie wydanych decyzji)	liczba	3,9 tys.
4	Liczba beneficjentów którzy rozpoczęli zobowiązania w kampanii 2016 (na podstawie wniosków złożonych)	liczba	4,0 tys.
5	Płatności zrealizowane w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013, które przeszły w ciężar budżetu PROW 2014-2020 – kampania 2015	euro	61 mln
		złoty	268 mln
6	Płatności zrealizowane w ramach zobowiązań podjętych w ramach PROW 2014-2020 – kampania 2015	euro	17 mln
		złoty	76 mln
7	Razem płatności zrealizowane dla kampanii 2015 (zobowiązania podjęte w ramach PROW 2007-2013, PROW 2014-2020)	euro	78 mln
		złoty	344 mln
8	Szacowana kwota płatności w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013, które przeszły w ciężar budżetu PROW 2014-2020 – kampania 2016	euro	48 mln
		złoty	197 mln

9	Szacowana kwota płatności w ramach zobowiązań podjętych w ramach PROW 2014-2020 – kampania 2016 (wnioski nowe i kontynuacyjne)	euro	35 mln
		złoty	146 mln
10	Razem płatności zrealizowane dla kampanii 2016 (zobowiązania podjęte w ramach PROW 2007-2013, PROW 2014-2020)	euro	83 mln
		złoty	343 mln

b) Prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji.

W 2016 roku badania w rolnictwie ekologicznym realizowano, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 roku w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 1170). Dotację otrzymało **30 projektów badawczych** na kwotę w wysokości **4,8 mln zł. (ostatecznie na realizację zadania wydatkowano 4.529.855,36 zł)** Tematyka zaproponowanych wniosków dotyczyła tematów i obszarów badawczych określonych w Ogłoszeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 listopada 2016 r., w sprawie wykazu obszarów badawczych i wykazu badań na rzecz rolnictwa ekologicznego. W 2016 roku szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia dotyczące **nasiennictwa i przetwórstwa**. Badania w rolnictwie ekologicznym w roku 2016 zostały zrealizowane ze środków finansowych, których dysponentem jest MRiRW. Wykaz tematów badawczych zawiera załącznik nr 1 do sprawozdania.

Jednostki podległe Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizowały omawiany cel także poprzez prowadzenie innych badań o tematyce związanej z rolnictwem ekologicznym, w tym związanych z uprawa ziół, zbóż, traw, roślin strączkowych i motylkowych, warzyw, owoców, zwiększeniem produktywności tych upraw, ochrony ich przed szkodnikami, chorobami, działaniami zaradczymi i zwalczającymi zachwaszczenie. W odniesieniu do produkcji zwierzęcej badano jakość produktów pochodzenia zwierzęcego, technologie produkcji pasz i ich optymalne dawkowanie. Publikowane były podręczniki i opracowania naukowe, materiały konferencyjne i szkoleniowe, broszury, skrypty, prowadzono zajęcia dydaktyczne. Zdobytą wiedzę upowszechniano na krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.

Wśród projektów badawczych realizowanych przez podmioty współpracujące z MRiRW należy wymienić wykonywanie przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB projektu w ramach CORE Organic Plus pod nazwą FertilCrop. Cel główny tego projektu brzmi: opracowanie efektywnych i zrównoważonych strategii zmierzających do poprawy żyzności gleb i w efekcie do zwiększenia produktywności roślin w ekologicznych systemach produkcji rolniczej. Z kolei Instytut Ochrony Roślin - PIB prowadzi w ramach działalności statutowej temat badawczy pt. „Zastosowanie pożytecznych mikroorganizmów, produktów naturalnych oraz substancji tradycyjnie wykorzystywanych w rolnictwie ekologicznym do zapobiegania chorobom i stratom powodowanym przez szkodniki w uprawach polowych i szklarniowych”.

Ponadto w okresie 2015-2020, realizowany jest przez Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach Program wieloletni pod nazwą „Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego”, ustanowiony uchwałą nr 105/2015 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r., w ramach, którego wykonywane jest m.in. zadanie 3.4. *Doskonalenie ekologicznej produkcji ogrodniczej*. Celem zadania jest m.in.:

- 1) badanie przydatności:
  - a) wybranych odmian drzew owocowych do ekologicznych sadów,
  - b) nowych, mało podatnych na choroby i szkodniki odmian roślin jagodowych do uprawy ekologicznej,
  - c) wybranych podkładek dla jabłoni, gruszy, śliwy, czereśni, przeznaczonych do uprawy ekologicznej,
  - d) odmian roślin warzywnych do upraw ekologicznych z przeznaczeniem ich do bezpośredniego spożycia i na nasiona. Zastosowanie ściółek z roślin bobowatych dla wzbogacenia gleby w składniki pokarmowe oraz w celu ekologicznej ochrony roślin warzywnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami;
- 2) doskonalenie metod ekologicznej produkcji materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych (jabłoni, gruszy i czereśni);
- 3) zwalczanie chorób i szkodników roślin ogrodniczych w uprawach ekologicznych;
- 4) doskonalenie sposobów produkcji i uszlachetniania nasion roślin warzywnych (koper, sałata, burak ćwikłowy, fasola, groch, rzodkiewka) przeznaczonych do upraw ekologicznych.

Środki przeznaczone na realizację ww. zadania w 2016 r. wynosiły **599 000 zł**, z czego wydano **576 431,72 zł**.

W okresie 2014-2020 realizowany jest także Program o nazwie Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS). Krajowe inteligentne specjalizacje są to branże, których rozwój zapewni: tworzenie innowacyjnych rozwiązań społeczno-gospodarczych, zwiększenie wartości dodanej gospodarki i podniesienie jej konkurencyjności na arenie międzynarodowej. Inteligentna Specjalizacja to koncepcja Komisji Europejskiej odnosząca się do wdrażania polityki innowacyjnej regionów i krajów Unii w oparciu o strategię RIS 3. Koncepcja ta została rozwinięta w „*Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3)*”.

Z funduszy unijnych przeznaczonych na wsparcie badań, rozwoju i innowacji w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR) będą finansowane wyłącznie projekty dotyczące inteligentnych specjalizacji, czyli tych o największym potencjale innowacyjnym i konkurencyjnym.

20 inteligentnych specjalizacji określono w ramach następujących działów:

- 1) Zdrowe Społeczeństwo;
- 2) Biogospodarka Rolno-Spożywcza, Leśno-Drzewna i Środowiskowa;
- 3) Zrównoważona Energetyka;
- 4) Surowce Naturalne i Gospodarka Odpadami;
- 5) Innowacyjne Technologie i Procesy Przemysłowe (w ujęciu horyzontalnym).

Na liście KIS znajduje się m.in. dział Biogospodarka Rolno-Spożywcza, Leśno-Drzewna i Środowiskowa w ramach której określona jest m.in. „KIS 5 Żywność Wysokiej Jakości”, które zawiera zadania wpisujące się w działania rolnictwa ekologicznego m.in.:

- I. Produkcja pierwotna (surowce roślinne i zwierzęce) na potrzeby wytwarzania żywności wysokiej jakości;
  5. Produkcja ekologiczna surowców roślinnych i zwierzęcych.
- II. Przetwórstwo żywności;
  3. Produkcja Żywności ekologicznej, tradycyjnej i regionalnej.

IV. Żywność a konsument.

1. Tworzenie innowacyjnych narzędzi komunikacyjnych ułatwiających konsumentom dokonywanie świadomych wyborów Żywnościowych.
2. Wykorzystanie innowacyjnych technologii do tworzenia narzędzi wspomagających lepsze planowanie Żywności oraz ocenę sposobu Żywności na poziomie indywidualnym i zbiorowym.
3. Innowacyjne sposoby zwiększania rozpoznawalności żywności wysokiej jakości.
4. Rozwijanie narzędzi i nowoczesnych technik badawczych na potrzeby oceny wpływu produktów Żywnościowych na zdrowie człowieka.

W dniu 8 kwietnia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła Program Rozwoju Przedsiębiorstw, którego integralną część stanowi Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS)¹, Dokument przedstawia proces analityczny wyłaniania inteligentnych specjalizacji na poziomie krajowym (obszary B+R+I) oraz zarys procesu ich monitorowania i aktualizacji. Więcej informacji nt. Programu oraz regionalnych inteligentnych specjalizacji można znaleźć na stronie internetowej: www.krajoweinteligentnespecjalizacje.pl.

c) Przenoszenie dobrych praktyk i działania doradcze.

Na realizację tego celu przeznaczono środki będące w dyspozycji Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu i Krakowie, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz pomocy technicznej w ramach PROW 2014-2020.

W ramach tego celu w roku 2016 Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu zrealizowało w szczególności szkolenia i konferencje, w tym:

- w dniach 17-18.02.2016 - *Uprawa międzyplonów w gospodarstwach ekologicznych oraz w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym*;
- w dniach 8-9.03.2016 - *Wyniki badań naukowych umożliwiających wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań w gospodarstwie ekologicznym*;
- w dniach 5-8.07.2016 - *Innowacyjne rozwiązania w uprawie ekologicznych warzyw, owoców miękkich i ziół wdrażane w ekologicznych gospodarstwach demonstracyjnych*;
- w dniach 27-29.09.2016 - *Sady tradycyjne - dawniej i dziś*;
- w dniach 6-7.10.2016 - *Nauka dla praktyki - innowacyjne rozwiązania w ekologicznej produkcji rolnej*;
- w dniu 1.12.2016 - *Dobra praktyka higieniczna w ekologicznych gospodarstwach z produkcją roślinną*.

Ponadto, odrębne szkolenia przeprowadzono dla doradców współpracujących z gospodarstwami, które realizują działanie „Rolnictwo ekologiczne” objęte PROW 2014-2020 oraz pakiet 2 „Programu rolnośrodowiskowego” objętego PROW 2007-2013, w tym:

- w dniu 25.02.2016 - *Zasady naliczania sankcji i zwrotu płatności w działaniu „Rolnictwo ekologiczne”, „Programie rolnośrodowiskowym”, Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym*;
- w dniu 4.04.2016 - *Zmiany w działaniach „Rolnictwo ekologiczne”, „Programie rolnośrodowiskowym”, „Działaniu rolno-środowiskowo - klimatycznym”*.

Jednocześnie na stronie internetowej CDR zamieszczono materiały informacyjne dotyczące:

---

¹ link: <http://www.mr.gov.pl/media/22489/opisy.pdf>

- Pobierania prób gleby i nawozów dla analiz chemicznych - interpretacja wyników;
- Dobrych praktyk higienicznych w ekologicznych gospodarstwach rybackich;
- Opracowania instrukcji higienicznych dla ekologicznego gospodarstwa rolnego;
- Doboru odmian zbóż najbardziej przydatnych do uprawy w gospodarstwach ekologicznych;
- Praktycznych zasady korzystania z publikowanych wyników badań odmianowych.

Podobnie jak w latach ubiegłych MRiRW oraz CDR wspólnie z Wojewódzkimi Ośrodkami Doradztwa Rolniczego zorganizowało Konkurs na Najlepsze Gospodarstwo Ekologiczne. W roku 2016 w finale krajowym uczestniczyło 29 gospodarstw w dwóch kategoriach: „*Ekologiczne Gospodarstwo Towarowe*”, „*Ekologia – Środowisko*”. Finał Konkursu odbył się w dniu 7.10.2016 r. podczas IX Międzynarodowych Targów Żywności Ekologicznej i Naturalnej NATURA FOOD, które miały miejsce w dniach 7-9.10.2016 r.

Cel był również zrealizowany poprzez różne działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego – informację w tym zakresie znajduje się w załączniku nr 2 do sprawozdania.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu prowadzi także **30 hektarowe** Pokazowe Gospodarstwo Ekologiczne w Chwałowicach, które w grupach zorganizowanych i w ramach wizyt indywidualnych odwiedziło ponad 150 rolników, uczniów szkół rolniczych oraz delegacje zagraniczne z Mołdawii, Słowenii i Gruzji. W gospodarstwie realizowane są zadania związane z transferem wiedzy naukowej do praktyki poprzez realizację doświadczeń polowych nadzorowanych przez Instytuty i Uniwersytety.

Do realizacji powyższego celu wykorzystana jest również sieć gospodarstw demonstracyjnych prowadzona przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, w których uczestniczą gospodarstwa ekologiczne. Sieć gospodarstw demonstracyjnych liczy **124** gospodarstwa ekologiczne, które są otwarte na spotkania z rolnikami, uczniami, studentami. Spotkania w gospodarstwach demonstracyjnych mają w szczególności na celu poznanie nowych technologii i metod zarządzania gospodarstwem ekologicznym oraz podnoszenie umiejętności zarządzania takim gospodarstwem.

Ponadto osiem gospodarstw ekologicznych znajduje się w sieci gospodarstw pn. „*BALTIC DEAL*”. Gospodarstwa te poza przekazywaniem wiedzy nt. dobrych praktyk w rolnictwie ekologicznym, szczególną uwagę poświęcają ochronie wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego oraz dbaniem o jakość gleby.

MRiRW co roku wydaje publikacje z zakresu badań naukowych w rolnictwie ekologicznym. W 2016 roku wydano kolejną edycję „*Streszczenia wyników badań w zakresie rolnictwa ekologicznego*” w ilości **500** sztuk, zawierającą zbiór wyników tematów badawczych realizowanych w 2015 roku przez podmioty prowadzące badania naukowe w obszarze rolnictwa ekologicznego. Wyniki badań są również dostępne w wersji elektronicznej na stronach internetowych MRiRW. Ponadto, publikacja przekazywana jest do zbiorów Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie.

Wyniki prowadzonych badań w zakresie rolnictwa ekologicznego są szeroko rozpowszechniane przy wykorzystywaniu także innych kanałów dystrybucji (szkoleń, seminariów oraz konferencji). Znajdują się one również na stronach internetowych organizacji badawczych, którym została udzielona dotacja, pozostając dostępne na tych

stronach przez 5 lat. Wszystkie zrealizowane prace badawcze zostały rozpowszechnione w ww. sposób.

Niezależnie od powyższego wszystkie badania oraz otrzymane wyniki są prezentowane na corocznej konferencji prowadzonej w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu. Wyniki badań realizowanych w 2014 r. prezentowane były na konferencji w dniach 25-26 lutego 2015 r., a wyniki badań realizowanych w 2015 r. na konferencji w dniach 8-9 marca 2016 r. W dniach 7-8 marca 2017 roku odbyła się kolejna konferencja dotycząca badań w zakresie rolnictwa ekologicznego realizowanych w 2016 roku.

Realizacji omawianego celu służy także szereg działań PROW.

W ramach działania „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw*” (PROW 2014-2020) w poddziałaniu „*Wsparcie korzystania z usług doradczych*”, przewidziana została usługa doradcza pn. „*System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do rolnictwa ekologicznego (RE) oraz pomoc w realizacji rolnictwa ekologicznego (RE)*”. Jednocześnie, w poddziałaniu „*Wsparcie dla szkolenia doradców*”, tematyka szkoleń powiązana będzie ze zdefiniowanymi typami usług doradczych oraz potrzebami szkoleniowymi doradców, co pozwala na ujęcie ich w tematyce zagadnień dotyczących rolnictwa ekologicznego.

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, stanowiącym podstawy wdrażania działania „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw*”, beneficjenci tego działania wybierani są w drodze zaproszenia do składania ofert. Procedura wyboru jest regulowana prawem zamówień publicznych i musi być otwarta zarówno dla podmiotów publicznych, jak i prywatnych, zachowany musi być także jej konkurencyjny charakter.

Rozporządzenia wykonawcze dla poddziałań „*Wsparcie dla szkolenia doradców*” oraz „*Wsparcie korzystania z usług doradczych*” (w dniu 21 marca 2017 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podpisał rozporządzenie dla poddziałania „*Wsparcie dla szkolenia doradców*”, natomiast w dniu 22 marca 2017 r. zostało podpisane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzenie dla poddziałania „*Wsparcie korzystania z usług doradczych*”) określają wymagania dla dostawcy szkoleń usług doradczych, któremu będzie mogła zostać przyznana pomoc oraz minimalne wymagania dotyczące operacji, na którą ta pomoc będzie mogła być przyznana.

W ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” (PROW 2014-2020) w roku 2016 prowadzone były prace związane z opracowaniem projektu rozporządzenia wykonawczego. W ww. działaniu, rolnictwo ekologiczne wspierane jest na zasadach ogólnych, zaś konkursy dotyczące operacji w ramach ww. działania ogłaszane będą w ramach określonych przez MRiRW bloków tematycznych. Jeżeli w bloku tematycznym znajdą się zagadnienia związane z rolnictwem ekologicznym i żywnością ekologiczną, wówczas będą realizowane szkolenia lub pokazy dla rolników i właścicieli lasów w tym obszarze.

W ramach działania „*Współpraca*” (PROW 2014-2020) opracowano krajowe przepisy wykonawcze, określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2016 r. w *sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Współpraca” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. poz. 25). W ramach ww. działania, rolnictwo ekologiczne będzie wspierane na zasadach ogólnych. Działanie skierowane jest na wspieranie wdrażania do praktyki innowacyjnych rozwiązań w całym sektorze rolnym. Przy ocenie operacji premiowane będą m.in. te operacje, których rezultaty przyczynią się do ochrony środowiska naturalnego lub łagodzenia zmian klimatu.

d) Zmniejszenie konieczności korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej.

Obecnie dopuszczone i możliwe do zastosowania odstępstwa od zasad produkcji ekologicznej mogą być w przyszłości ograniczone lub zlikwidowane, dlatego też prowadzone są działania w celu rozwoju sektora tak, aby producenci ekologiczni nie musieli z tych odstępstw korzystać i nie byli od nich uzależnieni. Dotyczy to m.in. odstępstw, o których mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 889/2008 w:

- art. 39 należy modernizować istniejące oraz rozpoczynać produkcję w nowych wolnostanowiskowych oborach;
- art. 42 należy rozwijać i wspierać produkcję drobiu ekologicznego;
- art. 45 należy rozwijać i wspierać produkcję materiału rozmnożeniowego i nasion ekologicznych.

Na realizację tego celu przewidziane zostały środki pochodzące z PROW 2014-2020, w tym na działania takie, jak: „*Rolnictwo ekologiczne*”, „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”, „*Inwestycje w środki trwałe*”. Rolnictwo ekologiczne jest także wspierane na zasadach ogólnych w ramach działania „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” operacji: „*Premie dla młodych rolników*”, „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*”, „*Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych*”, „*Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*”.

W odniesieniu do produkcji nasiennej, od 2016 r. w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*” PROW 2014-2020, wsparcie upraw niektórych roślin w zakresie pakietu uprawy rolnicze ukierunkowano na produkcję na materiał siewny.

W ramach operacji „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” działania „*Inwestycje w środki trwałe*” (PROW 2014-2020) pomoc przyznaje się na inwestycje prowadzące do zwiększenia konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstwa w następujących obszarach:

- rozwój produkcji psiać („a”);
- rozwój produkcji mleka krowiego („b”);
- rozwój produkcji bydła mięsnego („c”);
- operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu („d”).

Ponadto, pomocy nie przyznaje się na operacje dotyczącą chowu drobiu, chyba że chów ten jest prowadzony zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego, albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z nie ekologicznego na ekologiczny.

W ramach tego instrumentu wsparcia pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przez Agencję RiMR przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji określonych w § 16

rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie *szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. poz. 1371 oraz z 2016 r. poz. 399 i poz. 1617). Zgodnie z ww. rozporządzeniem jednym z kryteriów wyboru jest posiadanie certyfikatu lub świadectwa potwierdzającego uczestnictwo w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013 lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem. Jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem - przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie - przyznaje się 4 punkty”. Kryterium w tym brzmieniu będzie miało zastosowanie dla naborów przeprowadzanych od 2017 r.

Dla naborów przeprowadzonych w 2016 r. powyższe kryterium brzmiało: „Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego PROW 2014-2020 – w takim przypadku przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007 - przyznaje się 4 punkty.”

Ponadto, zgodnie z wykazem rodzajów inwestycji służących ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu oraz sposobem przyznawania punktów, stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia, premiowany jest zakup sadzonek dla ekologicznych sadów i plantacji krzewów owocowych.

W ramach typu operacji „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy. I nabór wniosków odbył się w terminie od dnia 19 października 2015 r. do dnia 17 listopada 2015 r. w trzech obszarach (tj. rozwój produkcji psian, rozwój produkcji mleka krowiego oraz rozwój produkcji bydła mięsnego). W ramach ww. naboru zostało złożonych **2 471** wniosków na kwotę ponad **900 ml zł**. Drugi nabór wniosków odbył się w terminie **od dnia 31 marca 2016 r. do dnia 29 kwietnia 2016 r.** we wszystkich obszarach (tj. rozwój produkcji psian, rozwój produkcji mleka krowiego, rozwój produkcji bydła mięsnego oraz operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu). W ramach ww. naboru zostało złożonych **30 523** wniosków na kwotę ponad **6 mld zł**.

Do końca 2016 r. w ramach typu operacji „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” podpisano:

- w ramach I naboru - **1 225** umów na łączną kwotę **417 688 250, 95 zł**;
- w ramach II naboru – **1 602** umów na łączną kwotę **294 007 986, 12 zł**.

W ramach operacji „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” **na koniec 2016 r.** w ramach obu naborów złożono **129** wniosków o płatność na kwotę **18 312 747 zł**.

Opisywany cel został również zrealizowany poprzez prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji, takich jak badania w zakresie rolnictwa ekologicznego, które zostały szczegółowo opisane w celu I pkt b. sprawozdania. W celu zmniejszenia konieczności korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej prowadzono np. badanie:

- Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi: innowacyjne rozwiązania w zakresie przetwórstwa mięsa oraz wytwarzania produktów mięsnych w tym ich wędzenia z ograniczeniem dodatków azotanów i azotynów z uwzględnieniem wydłużania trwałości przechowalniczej tych produktów – w celu znalezienia alternatywnych rozwiązań, tak aby nie trzeba było korzystać z odstępstwa, o którym mowa w art. 27 rozporządzenia Komisji nr 889/2008;
- Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Praktyczne aspekty ekologicznego chowu ryb, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania i zwalczania chorób karp i pstrągów – w celu doskonalenia technologii produkcji w związku z zbliżającym się końcem okresu na korzystanie z odstępstwa, o którym mowa w art. 25e rozporządzenia Komisji nr 889/2008.

Ponadto Marszałkowie poszczególnych województw brali udział i organizowali targi, konferencje, pokazy, warsztaty, seminaria, szkolenia związane z rolnictwem ekologicznym, a także sprzedażą bezpośrednią i marketingiem bezpośrednim. Udzielane były również porady indywidualne i konsultacje dla rolników m.in. związane z pozyskiwaniem środków finansowych oraz prowadzeniem działalności.

Dodatkowo w ramach PROW 2014-2020 uruchomiono działanie „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”. W ramach tego działania planowane są operacje: „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*”, „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*”, „*Premie dla młodych rolników*” oraz „*Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*”, które mogą oddziaływać na zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku.

W ramach działania **„Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”** (PROW 2014-2020) operacji **„Restrukturyzacja małych gospodarstw”** pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Celem ww. instrumentu wsparcia jest przeprowadzenie zasadniczych zmian w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej. Ważnym jest aby w taki sposób restrukturyzować gospodarstwa i rozwijać produkcję, aby producenci nie byli zmuszeni do korzystania z odstępstw od produkcji ekologicznej.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*” w ramach poddziałania „*Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1813, z 2016 r. poz. 1009 oraz z 2017 r. poz. 109) w omawianym instrumencie wsparcia w ramach kryteriów wyboru operacji premiowane będą operacje, w ramach których wnioskodawca zobowiąże się do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, o którym mowa

w art. 16 rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013 w ramach działania „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” objętego programem, za spełnienie tego kryterium przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.), jeżeli powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa objęta tym systemem stanowi co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych tego gospodarstwa - przyznaje się 4 punkty. Pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy zgodnie z harmonogramem trwa od dnia 30 marca do dnia 28 kwietnia 2017 r.

W ramach działania „**Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej**” (PROW 2014-2020) operacji „**Premie dla młodych rolników**” pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia gospodarstwa rolnego. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. W ramach tego instrumentu wparcia o kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów z tytułu kryteriów wyboru określonych w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy na operacje typu „*Premie dla młodych rolników*” w ramach poddziałania „*Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 982 z późn. zm.) Zgodnie z ww. przepisami, wnioskodawca może uzyskać 2 punkty z tytułu zobowiązania się do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013 w ramach działania „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” objętego PROW 2014-2020, natomiast 4 punkty z tytułu zobowiązania do uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.).

W 2016 r. został przeprowadzony drugi nabór wniosków o przyznanie pomocy, w terminie od dnia 31 marca 2016 r. do dnia 29 kwietnia 2016 r., w ramach którego wpłynęło **3 590** wniosków o przyznanie pomocy, na kwotę **359 000 000 zł** (premia w wysokości 100 000 zł).

W ramach działania „**Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej**” (PROW 2014-2020), poddziałania „*Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej*” typ operacji „**Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej**”, w dniu 8 sierpnia 2016 r. ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*” w ramach poddziałania „*Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. poz. 1196). W ramach tego poddziałania, rolnictwo ekologiczne jest wspierane na zasadach ogólnych.

W ramach działania „**Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej**” (PROW 2014-2020), poddziałania „*Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej*” typ operacji „**Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych**”, rolnictwo ekologiczne jest

wspierane na zasadach ogólnych, natomiast premiuje się operacje, w których świadczenie usług odbywa się w sposób ograniczający niekorzystne oddziaływanie na środowisko.

W terminie **od 31 października 2016 r. do 29 listopada 2016 r.** odbył się nabór wniosków w ramach ww. poddziałania, w ramach którego złożono **ok. 1900 wniosków** o przyznanie pomocy na kwotę ponad **809 mln zł.**

Cel II: Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych.

W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach: (*Stymulowanie rozwoju przetwórstwa oraz Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie*).

a) Stymulowanie rozwoju przetwórstwa.

Na realizację tego celu przewidziane zostały środki w ramach PROW 2014-2020, w tym z działania „*Inwestycje w środki trwałe*”, „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”. Rolnictwo ekologiczne jest także wspierane na zasadach ogólnych w ramach działania „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” operacji: „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*”, „*Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych*”, „*Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*”.

W ramach działania „*Inwestycje w środki trwałe*” (PROW 2014-2020), poddziałania „*Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*” pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych. W ramach tego instrumentu wparcia o kolejności przyznawania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów z tytułu m.in. poniższych kryteriów wyboru. Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy:

- uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości (które również mogą dotyczyć produktów ekologicznych), o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” objętego PROW 2014-2020 – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty do punktacji w ramach rankingu operacji,
- po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów do punktacji w ramach rankingu operacji.

Powyższe kryteria zostały określone w przepisach rozporządzenia wykonawczego dla poddziałania (Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach poddziałania „*Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 Dz. U. poz. 1581, z 2016 r. poz. 1191 i 1750 oraz z 2017 r. poz. 475).

W ramach tego instrumentu wparcia nabór wniosków odbył się w terminie od dnia **1 do 30 grudnia 2015 r.** dla którego wnioskodawcami były zakłady przetwórcze. W terminie **od 29 września do 28 października 2016 r.** odbył się nabór wniosków dla którego wnioskodawcami byli rolnicy rozpoczynający działalność przetwórczą.

Dodatkowo, dla realizacji omawianego celu można również wykorzystać działanie „*Inwestycje w środki trwałe*” (opisane w celu I pkt d. sprawozdania) oraz działanie „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” (PROW 2014-2020), poddziałanie „*Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*”. W ramach tego poddziałania rolnictwo ekologiczne jest wspierane na zasadach ogólnych. Rozporządzenie wykonawcze do ww. poddziałania z dnia 18 kwietnia 2016 r. zostało opublikowane 28 kwietnia 2016 r. (Dz. U. poz. 598). W terminie od **12 września do 11 października 2016 r.** odbył się nabór wniosków w ramach ww. poddziałania, w ramach którego złożono **505** wniosków. Wydano **422** decyzje o przyznaniu pomocy na kwotę ok. **8 300 000 zł**. Następny nabór planowany jest w trzecim kwartale 2017 r.

b) Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie.

Centrum Doradztwa Rolniczego w oddziale w Radomiu dysponuje Centrum Praktycznego Szkolenia w Zakresie Małego Przetwórstwa (CPSZMP), które ma certyfikaty ekologiczne na przetwórstwo mięsa, mleka, zbóż oraz owoców i warzyw.

W 2016 roku z zasadami działania małych przetwórci zapoznało się 250 osób w tym rolnicy i uczniowie szkół rolniczych oraz delegacje z RPA, Mołdawii, Słowenii, Gruzji. W obiektach CPSZMP, przy udziale pracowników merytorycznych CDR prowadzone są przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, SGGW w Warszawie badania naukowe dotyczące bezpiecznego wytwarzania i wędzenia ekologicznych produktów mięsnych. Efektem tych prac jest „*Poradnik ekologicznego i tradycyjnego przetwarzania mięsa*”.

Uczelnie wspierają rozwój przetwórstwa ekologicznego w ramach realizacji projektów rozwojowych związanych z innowacjami technologicznymi, zarządzaniem, rozwojem obszarów wiejskich. Partnerzy zorganizowali konferencje i spotkania, które miały na celu pomoc przetwórcom w nawiązywaniu nowych kontaktów oraz ułatwienie sprzedaży bezpośredniej. Współuczestniczyli oni także w targach i wydarzeniach kulturalnych.

Cel III: Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych. W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach.

a) Rozwój targowisk i bazarów.

W ramach działania „*Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich*” (PROW 2014-2020) zaplanowano poddziałanie „*Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i towarzyszącej infrastruktury*”, w którym przewidziano typ operacji Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Proces legislacyjny dla przedmiotowego poddziałania został zakończony w ubiegłym roku, kiedy to weszło w życie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „*Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele lokalnych produktów*” w ramach poddziałania „*Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji, kultury i powiązanej infrastruktury*” objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1230). Zgodnie z § 27 tego rozporządzenia

Samorządy Województw mają obowiązek opublikowania ogłoszenia pierwszego naboru wniosków o przyznanie pomocy nie później niż w terminie 8 miesięcy od dnia wejścia w życie ww. rozporządzenia. Dotychczas terminy naborów ogłoszone zostały w województwach (stan na dzień 21 marca 2017 r.):

- 1) dolnośląskim - 26 stycznia - 14 marca 2017 r.;
- 2) podkarpackim – 1 lutego – 31 marca 2017 r.
- 3) świętokrzyskim – 6 lutego – 24 marca 2017 r.;
- 4) śląskim – 20 lutego – 14 kwietnia 2017 r.;
- 5) mazowieckim - 1 marca – 26 kwietnia 2017 r.
- 6) warmińsko – mazurskie – 27 marca – 05 maja 2017 r.
- 7) lubuskie - 03 kwietnia - 31 maja 2017 r.
- 8) małopolskie 03 kwietnia – 31 maja 2017 r.
- 9) opolskie 3 kwietnia – 08 maja 2017 r.

W pozostałych województwach terminy powinny być ogłoszone najpóźniej 27 kwietnia 2017 r.

b) Dywersyfikacja kanałów dystrybucji.

Realizując działania z zakresu promocji turystyki wiejskiej i agroturystyki, upowszechniana była wiedza i dobre praktyki, ukazujące m.in. relację turystyki wiejskiej z rolnictwem ekologicznym. Przykładem takich działań w 2016 r. była:

- degustacja polskich produktów spożywczych i potraw z tych produktów, w tym ekologicznych, podczas VIII edycji Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL, które odbyły się w Kielcach w dniach 8-10 kwietnia 2016 r.;
- promocja ekologicznych gospodarstw agroturystycznych oraz zagród edukacyjnych na stoisku „*Odpoczywaj na wsi*” podczas Międzynarodowych Targów Turystycznych TT Warsaw, które odbyły się w Warszawie w dniach 24-26 listopada 2016 r.

Partnerzy wdrażali cel III poprzez promowanie i wspieranie organizacyjne sprzedaży produktów ekologicznych podczas wydarzeń kulturalnych, targów oraz lokalnych jarmarków. Ponadto, byli organizatorami przedsięwzięć oraz konkursów promujących prowadzenie gospodarstw ekologicznych. Informacje na temat producentów i przetwórców partnerzy zamieszczali na portalach internetowych, aby ułatwić komunikację między podmiotami. Umożliwiło to również rozwój sprzedaży internetowej produktów ekologicznych.

Partnerzy realizowali cel poprzez sprzedaż produktów ekologicznych w ramach sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwie, na targowiskach i w ramach sprzedaży wysyłkowej, która dynamicznie się rozwija i cieszy coraz większą popularnością. Dodatkowo planowana jest realizacja operacji typu „*Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*” w ramach PROW 2014-2020.

Ponadto, w trakcie konferencji, szkoleń i warsztatów organizowanych przez branżowe organizacje rybackie, wskazywano na możliwość i celowość wdrażania ekologicznej akwakultury jako „wartości dodanej” w odniesieniu do hodowców prowadzących produkcję rybacką w tzw. Małych zbiornikach przyzagrodowych, na których organizowane są łowiska komercyjne lub gdy zbiorniki takie są uzupełnieniem oferty agroturystycznej.

Niezależnie od powyższego w 2016 r. wprowadzono duże zmiany w zasadach wprowadzania produktów do obrotu.

Najważniejszą zmianą są opracowane przepisy ustawy z dnia 16 listopada 2016r. *o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników* (Dz.U.poz.1961) tzw. „ustawy o rolniczym handlu detalicznym”. Przepisy te obowiązują od 1 stycznia 2017.

W ramach rolniczego handlu detalicznego rolnicy mogą sprzedawać żywność wyprodukowaną we własnym gospodarstwie, bez obowiązku płacenia podatku do kwoty 20 tysięcy zł. Po przekroczeniu tego progu takowa sprzedaż będzie dalej możliwa, ale od uzyskanej nadwyżki trzeba już będzie płacić podatek ryczałtowy od przychodów ewidencjonowanych, w wysokości 2%. Sprzedaż w ramach rolniczego handlu detalicznego wymaga prowadzenia ewidencji sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych.

W ramach rolniczego handlu detalicznego rolnicy mogą sprzedawać różnego rodzaju produkty przetworzone w swoim gospodarstwie, m.in: szynki, kielbasy, pasztety, masło, mleko, jaja, sery, marynaty, kiszonki, wyroby garmazeryjne bezmięsne, pierogi z mięsem, mąkę, kaszę, płatki, otręby, chleb, wyroby cukiernicze, oleje, soki, dżemy itd. Ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu ma stanowić co najmniej 50% składu tego produktu, z wyłączeniem wody. Rolnicy sprzedający żywność wyprodukowaną we własnym gospodarstwie przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej) zobowiązani są do spełnienia wymagań rozporządzenia (WE) nr 853/2004 parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie higieny środków spożywczych, określonych w załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne).

W 2016 r. weszły w życie także zmiany dotyczące zasad sprzedaży bezpośredniej. Od 1 stycznia 2016 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. *w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej* (Dz. U. poz. 1703). Najważniejsze zmiany w stosunku do przepisów z poprzedniego roku to rozszerzenie katalogu produktów pochodzenia zwierzęcego dopuszczonych do sprzedaży bezpośredniej, wprowadzenie możliwości sprzedaży bezpośredniej jaj z gospodarstwa, wprowadzenie możliwości przekroczenia wielkości produkcji przez podmiot prowadzący sprzedaż bezpośrednią w danym tygodniu, pod warunkiem uzyskania zgody właściwego powiatowego lekarza weterynarii, określenie minimalnych wymagań higienicznych dla sprzedaży żywności pochodzenia zwierzęcego z obiektów lub urządzeń ruchomych lub tymczasowych, w tym urządzeń dystrybucyjnych do sprzedaży żywności (np. mlekomatów), zniesienie, pod pewnymi warunkami, ograniczenia dotyczącego obszaru sprzedaży bezpośredniej w przypadku sprzedaży podczas wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy organizowanych w celu promocji tych produktów;

W 2016 r. weszły w życie również zmiany wprowadzone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. *w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej* (Dz. U. poz. 451). Najważniejsze zmiany, które obowiązują od 1 czerwca 2016 r. to rozszerzenie katalogu produktów pochodzenia zwierzęcego, które mogą być produkowane w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej o produkty jajeczne i gotowe posiłki wyprodukowane z produktów pochodzenia zwierzęcego, zwiększenie limitu dostaw dla niektórych produktów, tj. dla produktów rybołówstwa do 0,5 tony tygodniowo, świeżego mięsa zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych lub produkowanych z tego mięsa surowych wyrobów mięsnych lub mięsa mielonego do 0,5 tony tygodniowo, produktów mlecznych do

0,5 tony tygodniowo, zwiększenie obszaru, na którym może być prowadzona działalność marginalna, lokalna i ograniczona, zniesienie, pod pewnymi warunkami, ograniczenia dotyczącego obszaru sprzedaży produktów wyprodukowanych w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, w przypadku sprzedaży konsumentowi końcowemu podczas wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy organizowanych w celu promocji tych produktów,

Cel IV: Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej.

W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach.

a) Promocja żywności ekologicznej oraz b) Współpraca z organizacjami w zakresie promocji żywności ekologicznej

W 2016 roku informacje oraz materiały dotyczące rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej pojawiły się w:

- kampanii informacyjno – edukacyjnej dotyczącej rolnictwa i gospodarki żywnościowej realizowanej w listopadzie 2016 r. na antenie TVP1 w audycji „Magazyn Rolniczy”,
- kampanii informacyjno – edukacyjnej dotyczącej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020, Programu Poznaj Dobrą Żywność oraz rolnictwa i gospodarki żywnościowej realizowanej w okresie październik – grudzień 2016 r. na antenie TVP1 w audycji „Dzień dobry w sobotę”,
- kampanii informacyjno – edukacyjnej dotyczącej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020 i Programu Poznaj Dobrą Żywność realizowanej w audycji „Wielki Test o Żywności. Polska smakuje” wyemitowanej w grudniu 2016 r. na antenie TVP1,
- wyprodukowanych i wyemitowanych audycjach pn. „AgroFakty” dot. efektów PROW 2007-2013 oraz prezentujących PROW 2014-2020 na antenie Programu Pierwszego Polskiego Radia, a następnie umieszczonych na stronie www.polskieradio.pl w wersji dźwiękowej wraz z informacją streszczającą.
- wyprodukowanych i wyemitowanych audycjach pn. „Forum Rolnika” dot. efektów PROW 2007-2013 oraz prezentujących PROW 2014-2020 na antenie Polskiego Radia – Regionalnej Rozgłośni w Olsztynie „Radio Olsztyn” S.A., a następnie umieszczonych na stronie www.ro.com.pl w wersji dźwiękowej.

Materiał nt. rolnictwa ekologicznego został także zamieszczony w publikacji MRiRW pt.: *„Rolnictwo i Gospodarka Żywnościowa w Polsce”* wydanej w 2016 r.

Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu realizowało cel poprzez uczestnictwo w Targach Natura Food, Ekogala. Na Targach Ekogala w dniu 9.12.2016 r. pracownik CDR O/Radom prowadził wykład dla dzieci nt.: *„Czy choinka, karp i opłatek może być ekologiczny?- czyli tradycyjne symbole świąteczne w ekologicznym wydaniu”*.

Kolejnym, istotnym elementem promocji żywności ekologicznej oraz działań na rzecz wzrostu wiedzy konsumentów, była prowadzona przez CDR O/Kraków Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych. W Sieci liczącej obecnie **221** gospodarstw wiejskich, gospodarstwa ekologiczne stanowią ok. 25 %. W zagrodach edukacyjnych realizowane są programy edukacyjne z kilku zakresów w tym edukacja ekologiczna i konsumencka.

Większość gospodarstw w sieci prowadzi edukację związaną z ekologią i ochroną środowiska. Przykładowe programy edukacyjne z zakresu ekologii realizowane przez członków sieci:

- ekologiczna uprawa roślin;
- ekologiczna uprawa zbóż z pola na stół;
- ekologiczna uprawa warzyw i ziół;
- ekologiczny chów gęsi owsianej, kurki zielononóżki, perliczek i kaczek;
- ekologia na co dzień;
- rośliny zielarskie z wykorzystaniem na preparaty roślinne stosowane w ochronie i nawożeniu roślin w produkcji ekologicznej;
- ogród ekologiczny w 4 porach roku;
- żywność produkowana w gospodarstwie ekologicznym.

W 2016 r. CDR O/Kraków przeprowadził dla 160 osób szkolenie e-learningowe pn. *„Edukacyjne gospodarstwa rolne – edukacja ekologiczna i konsumencka”*, którego celem było upowszechnienie i poszerzenie wiedzy z zakresu świadomości ekologicznej i konsumenckiej do wykorzystania w działalności edukacyjnej gospodarstw rolnych. Szkolenie odnosiło się do jednego z celów edukacyjnych Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych – świadomość ekologiczna i konsumencka. Dodatkowo została opracowana w wersji elektronicznej broszura pn. *„Ekologia i ochrona środowiska w programach Zagród Edukacyjnych”*.

W ramach działania *„Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”* (PROW 2014-2020), poddziałanie *„Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”* realizowane jest na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach poddziałania *„Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1080). W zakresie tego poddziałania w terminie od dnia **30 września 2016 r.** do dnia **31 października 2016 r.**, ARR przeprowadziła pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy, w ramach którego złożono **84** wnioski. Na podstawie ocenionych wniosków podpisywane są aktualnie umowy o przyznaniu pomocy. Z uwagi na ograniczony budżet tego poddziałania nie każdemu wnioskodawcy, który złożył wniosek o przyznanie pomocy, zostanie przyznana pomoc, o którą się ubiega. Kolejne nabory wniosków o przyznanie pomocy będą ogłaszane, o ile dostępne będą środki na ich przeprowadzenie.

Instytucje podległe oraz partnerzy współpracujący z MRiRW na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i kształtowania wiedzy konsumentów, w tym dzieci, młodzieży jak również dorosłych realizowali cel poprzez prowadzenie działań na szeroką skalę zarówno regionalnie jak i ogólnopolsko poprzez m.in. organizację licznych spotkań, szkoleń, konferencji, warsztatów, wykładów, spotkań edukacyjno-informacyjnych, konkursów. Rolnictwo ekologiczne promowane było na targach krajowych oraz zagranicznych m.in. Natura Food, Ekogala, Regionalia, Smaki Regionów, Małopolskie Targi Żywności „Zasmakuj z UR”, BioFach, Grune Woche jak również na dożynkach oraz wystawach. Wydawane były publikacje, broszury informacyjne oraz rozpowszechniano informacje na portalach internetowych.

Cel V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego.

W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach.

a) Wsparcie procesu integracji branży.

Do realizacji tego celu można wykorzystać środki PROW 2014-2020 w ramach poszczególnych działań takich, jak: „*Tworzenie grup i organizacji producentów*”, „*Współpraca*”.

W ramach działania „*Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*” (PROW 2014-2020) dzięki wejściu w życie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania „*Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1284), od dnia **30 września 2016 r. do dnia 28 listopada 2016 r.**, przeprowadzony został pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy. W ramach pierwszego naboru złożono **145** wniosków o przyznanie pomocy. W przypadku tego działania, w ramach kryteriów wyboru operacji, przyznawane są punkty m.in. w związku ze zrzeszaniem się producentów produktów wysokiej jakości, wytwarzanych w ramach określonych systemów jakości żywności w szczególności w ramach rolnictwa ekologicznego.

Działanie „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020, zostało opisane w celu I pkt c. sprawozdania.

b) Wsparcie procesu komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku.

Cel był realizowany m.in. poprzez organizację konferencji podsumowującej badania w zakresie rolnictwa ekologicznego, które dotowane są przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 2004 r. Szczegółowe informacje związane z badaniami zostały przedstawione w opisie realizacji w celu I pkt b. sprawozdania.

Do realizacji tego celu możliwe jest wykorzystanie także środków PROW 2014-2020 w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*”, które zostało opisane w celu I pkt c. sprawozdania.

Partnerzy współpracujący z MRiRW w celu podniesienia poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego prowadzili działania na szeroką skalę zarówno regionalnie jak i ogólnopolsko, w tym: z rolnikami i ich organizacjami, przetwórcami, handlowcami, szkołami różnych szczebli, instytutami oraz z innymi stowarzyszeniami, poprzez organizację licznych spotkań, szkoleń, konferencji, warsztatów, wykładów, spotkań edukacyjno-informacyjnych, konkursów. Rolnictwo ekologiczne promowane było na targach, dożynkach i wystawach. Wydawane były publikacje, broszury informacyjne oraz rozpowszechniano informacje na portalach internetowych.

Cel VI: Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego.

W ramach tego celu zaplanowano działania w trzech obszarach:

a) Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego

b) Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego

Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych realizował cel poprzez gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie informacji o producentach ekologicznych. W związku z tym GIJHARS, na wniosek zainteresowanych podmiotów, w 2016 roku udostępnił 170 informacji o producentach ekologicznych (w tym 160 wykazów producentów ekologicznych i 10 opracowań statystycznych z zakresu rolnictwa ekologicznego w Polsce). Podmiotami najczęściej występującymi do GIJHARS o udostępnienie informacji o producentach i produkcji ekologicznej są organy administracji samorządowej i terenowej administracji rządowej. Przekazane tym organom informacje służą m.in. jako pomoc przy podejmowaniu lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego. Ponadto, informacje te wykorzystywane były do opracowywania publikacji, prezentowania danych statystycznych na konferencjach, seminariach, targach itp., a także do prowadzenia własnych analiz na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Dodatkowo, Zarządzeniem nr 19 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2016 roku została powołana Rada do spraw Rolnictwa Ekologicznego, do której zadań należy:

- 1) opiniowanie, konsultowanie i przedstawianie propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym oraz zgłaszanie inicjatyw w tym zakresie;
- 2) wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej;
- 3) upowszechnianie wiedzy o nowych regulacjach prawnych oraz wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczących rolnictwa ekologicznego w kraju i za granicą;
- 4) popularyzacja osiągnięć rolnictwa ekologicznego w kraju i za granicą;
- 5) opiniowanie, konsultowanie i przedstawianie propozycji rozwiązań, działań oraz realizacji celów wskazanych w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020.

W celu opracowania propozycji rozwiązań w zakresie rolnictwa ekologicznego powołane zostały w ramach Rady stałe grupy robocze w tym do spraw:

- 1) regulacji prawnych;
- 2) poprawy efektywności gospodarstw ekologicznych;
- 3) rozwoju krajowego rynku żywności ekologicznej.

W roku 2016 odbyły się trzy posiedzenia w/w Rady (4 sierpnia 2016, 15 września 2016, 10 listopada 2016). W trakcie spotkań Rady podejmowane były uchwały, które stanowią załącznik nr 3 do sprawozdania.

Rada do spraw Rolnictwa Ekologicznego skupia przedstawicieli organizacji producentów i rolników ekologicznych oraz środowisk naukowych, administracji i jednostek certyfikujących.

Urzędy Marszałkowskie przy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego realizowały cel poprzez podejmowanie działań informacyjno-promocyjnych wspierających rozwój rolnictwa ekologicznego, jak organizowanie konferencji, seminariów, szkoleń, warsztatów, pokazów, festynów, kiermaszów, konkursów, forum, udzielano również porad i konsultacji w przedmiotowym zakresie m.in. podczas targów Natura Food. Opracowane były analizy rozwoju rolnictwa ekologicznego w województwie, poszczególnych powiatach i gminach, które prezentowane były władzom gmin i powiatów.

Dodatkowo, jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty) mogą skorzystać z działania „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” w ramach PROW 2014-2020, opisanego w celu III pkt a.

c) Zielone zamówienia publiczne.

W 2016 r. prowadzono prace wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych przy opracowaniu przewodnika zielonych zamówień publicznych opisującego system rolnictwa ekologicznego, w szczególności skupiającego się na zaprezentowaniu zasad znakowania, systemu nadzoru, kontroli i certyfikacji. Opracowanie przepisów ma na celu dostarczenie wiedzy potencjalnym zamawiającym dotyczącej sposobów rozpoznawania produktów ekologicznych, zasad wykorzystania nazwy „ekologiczny”, sposobów weryfikacji oryginalności certyfikatów oraz ich ważności.

Cel VII: Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

W ramach tego celu zaplanowano działania w trzech obszarach.

a) Działania doskonalące.

W ramach działań doskonalących, Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych prowadzi analizę danych zbieranych od jednostek certyfikujących. Analiza ta dotyczy zarówno danych przekazywanych przez jednostki certyfikujące w ramach obowiązków sprawozdawczych, jak i informacji pozyskanych w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją. Wyniki analiz służą m.in. do określania obszarów zwiększonego ryzyka występowania nieprawidłowości w rolnictwie ekologicznym, czynników wpływających na rozwój rolnictwa ekologicznego, jak i czynników mogących powodować jego zahamowanie. W konsekwencji, GIJHARS opracowuje wytyczne dla jednostek, określa priorytety kontrolne, a w przypadku postępowania niezgodnego z przepisami ustawy o *rolnictwie ekologicznym* zobowiązuje jednostki do wyeliminowania nieprawidłowości za pomocą wniosków pokontrolnych czy nakazu działań naprawczych.

Ponadto, w celu doskonalenia systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych, GIJHARS organizuje spotkania z jednostkami certyfikującymi. Podczas spotkań omawiane są najważniejsze ustalenia z działań Głównego Inspektoratu JHARS realizowanych w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną oraz kierunki doskonalenia działań jednostek certyfikujących w danym roku. Omawiane są zasady współdziałania GIJHARS i jednostek certyfikujących w procesie doskonalenia systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym. Na spotkaniach przekazywane są również informacje na temat bieżących i planowanych prac legislacyjnych w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Ponadto ustalono, że od 2017 roku, w celu zwiększenia efektywności funkcjonowania systemu kontroli i certyfikacji, GIJHARS będzie organizował spotkania z jednostkami certyfikującymi co najmniej raz na kwartał. Regularne spotkania umożliwią omówienie i wypracowywanie wspólnych stanowisk w kwestiach problematycznych z punktu widzenia kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej.

Mając na uwadze potrzebę utrzymania wysokiego poziomu nadzoru nad rolnictwem ekologicznym, GIJHARS podejmuje działania w celu podnoszenia kwalifikacji pracowników. W 2016 roku, wszyscy pracownicy GIJHARS realizujący zadania w zakresie rolnictwa ekologicznego wzięli udział w szkoleniu „Metodyka kontroli i audytu”. Ponadto, pracownicy uczestniczą w szkoleniach „Better Training for Safer Food” realizowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej.

Cel był także realizowany poprzez zmianę rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 maja 2016 r. w *sprawie rodzajów nieprawidłowości lub naruszeń przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego i minimalnych środków, jakie jednostki certyfikujące są obowiązane zastosować w przypadku stwierdzenia wystąpienia tych nieprawidłowości lub naruszeń w ramach kontroli w rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. poz. 777), które zostało przyjęte w celu harmonizacji działań jednostek certyfikujących, w przypadku stwierdzenia naruszenia lub niezgodności z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego. Rozporządzenie zapewnia wiarygodność i przejrzystość systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym oraz ogranicza ryzyko różnego traktowania przez jednostki certyfikujące producentów u których stwierdzono te same nieprawidłowości.

W 2016 r. prowadzone były również w ramach współpracy z Polskim Centrum Akredytacji prace nakierowane na ujednolicenie zasad działania laboratoriów urzędowych w rolnictwie ekologicznym. Akredytowane i wnioskujące o akredytację laboratoria badawcze, wykonujące badania pozostałości środków ochrony roślin na potrzeby certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, będą zobowiązane do spełnienia określonych wymagań w zakresie m.in. zakresu badanych substancji aktywnych oraz czułości metod analitycznych, zawartych w dokumencie DAB-13.

b) Transfer dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.

W celu zapewnienia transferu dobrych praktyk, Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno- Spożywczych systematycznie monitoruje działalność i inicjatywy jednostek certyfikujących. W przypadku zidentyfikowania dobrych praktyk stosowanych w jednostkach certyfikujących, GIJHARS, w ramach nadzoru, rozpowszechnia je w celu zapewnienia równego poziomu kontroli we wszystkich jednostkach.

Aby zagwarantować ujednolicone podejście jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym, opracowuje i przekazuje jednostkom certyfikującym Wytyczne dotyczące kontroli i certyfikacji producentów ekologicznych. Wytyczne przygotowywane są w oparciu o doświadczenia gromadzone w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną. Pozwala to na eliminowanie różnic w podejściu kontrolnym jednostek certyfikujących oraz unikanie odmiennej interpretacji tych samych przepisów.

Do tej pory GIJHARS wystosował 49 Wytycznych, a w 2016 roku - 5, które dotyczyły:

- 1) przekazywania informacji do GIJHARS w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w prowadzeniu kontroli przez inspektorów rolnictwa ekologicznego;
- 2) sposobu postępowania w przypadku otrzymania przez jednostkę certyfikującą wyników analiz próbek pobranych przez inne podmioty lub organy działające w ramach systemu kontroli urzędowej;
- 3) obowiązku obejmowania kontrolą producentów prowadzących działalność polegającą na sprzedaży produktów ekologicznych za pośrednictwem sieci Internet;
- 4) sposobu postępowania ze zwierzętami ekologicznymi i ekologicznymi produktami pochodzenia zwierzęcego, w przypadku gdy zwierzęta, w tym ryby, były żywione paszą zawierającą GMO, wyprodukowaną z GMO lub przy jej użyciu;
- 5) spełniania przez inspektorów rolnictwa ekologicznego wymogu podnoszenia wiedzy.

Ponadto GIJHARS, podczas audytów sprawdza wywiązywanie się jednostek certyfikujących z obowiązku wymiany informacji, wynikającego z przepisów o rolnictwie ekologicznym. W 2016 r. stwierdzono nieprawidłowości i/lub spostrzeżenia w tym zakresie w niektórych jednostkach certyfikujących. W związku z tym, wystosowane były wnioski kontrolne, które

zobowiązały jednostki certyfikujące do wyeliminowania ww. nieprawidłowości. Podczas kolejnych audytów w 2017 roku, sprawdzany będzie sposób wyeliminowania tych nieprawidłowości lub spostrzeżeń.

c) Obniżanie realnych kosztów kontroli i certyfikacji.

ARiMR realizowała cel poprzez refundację kosztów certyfikacji dla rolników uczestniczących w systemie rolnictwo ekologiczne w ramach poddziałania 3.1. *Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości* objętego PROW 2014-2020. W zakresie refundacji kosztów certyfikacji ponoszonych przez rolników uczestniczących w systemie rolnictwa ekologicznego ARiMR wypłacała:

- **4 805 946,23 zł** tytułem zobowiązań zaciągniętych w PROW 2007-2013 w ramach działania 132 *Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności* finansowanych z budżetu poddziałania 3.1 w ramach PROW 2014-2020 oraz
- **28 810,68 zł** tytułem zobowiązań w ramach poddziałania 3.1. *Wsparcie na przystępowania do systemów jakości* PROW 2014-2020.

W ramach działania „Systemy Jakości Produktów Rolnych i Środków Spożywczych” (PROW 2014-2020), poddziałania „*Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości*” odbyły się dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy. Pierwszy nabór odbył się w terminach od dnia **1 grudnia 2015 r. do dnia 29 stycznia 2016 r.** W ramach naboru złożono **1 186** wniosków, w zakresie których wydano **739** decyzji o przyznaniu pomocy. Drugi nabór odbył się w terminie od dnia **2 listopada 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r.** W ramach naboru złożono **1 487** wniosków o przyznanie pomocy, w zakresie których wydano **1 268** decyzji o przyznaniu pomocy.

Ponadto w 2016 r w centrali ARiMR na bieżąco przygotowywane były – dla biur powiatowych i oddziałów regionalnych – komunikaty i wytyczne monitorujące i regulujące zasady obsługi wniosków o przyznanie płatności ekologicznej (PROW 2014-2020) oraz o przyznanie płatności rolnośrodowiskowej (PROW 2007-2013) z deklaracją Pakietu 2 Rolnictwo ekologiczne. Udostępniona została wytyczna dotycząca zasad wyjaśniania przez biura powiatowe ARiMR rozbieżności pomiędzy deklaracją rolnika, a danymi w wykazach przekazanymi przez jednostki certyfikujące. Przygotowano także komunikaty w sprawie wprowadzania danych z wykazów producentów, którzy spełnili wymagania dotyczące produkcji w rolnictwie ekologicznym. Jednocześnie na bieżąco dokonywano aktualizacji:

- Książki procedur do obsługi wniosków o przyznanie płatności ekologicznej Płatność ekologiczna PROW 2014-2020 (KP-611-395-ARiMR) oraz książki procedur Płatności rolnośrodowiskowe w ramach PROW 2007-2013 (KP-611-110-ARiMR) oraz
- Instrukcji stanowiskowych dotyczących wprowadzania, kontroli kompletności wniosków, kontroli administracyjnej wniosków, naliczania płatności i wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności, odwołań od decyzji administracyjnych oraz ustalania kwot niezależnie lub nadmiernie pobranych płatności.

Dodatkowo w roku 2016 rozpoczęto także prace nad projektem ustawy o **Państwowej Inspekcji Bezpieczeństwa Żywności**. Podstawowym celem projektowanej ustawy jest utworzenie w Polsce jednolitego, zintegrowanego systemu kontroli bezpieczeństwa i jakości żywności, obejmującego wszystkie etapy i aspekty jej produkcji. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez skonsolidowanie działań podejmowanych obecnie przez różne organy kontrolne w łańcuchu żywnościowym.

Proponowane zmiany z jednej strony ograniczą liczbę służb dokonujących kontroli gospodarstw rolnych, a więc zmniejszą obciążenia administracyjne, z drugiej zaś zapewnią lepszą efektywność tych kontroli i poprawią ich koordynację. Dotyczy to także nadzoru nad produkcją ekologiczną, bowiem w działania w tym zakresie zaangażowane są obecnie, poza Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, także Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Weterynaryjna. Wejście w życie projektowanej ustawy usprawni przede wszystkim wyjaśnianie przyczyn niezamierzonej obecności w płodach rolnych środków ochrony roślin. Ponadto ułatwi wydawanie decyzji w sprawach odstępstw od zasad produkcji ekologicznej

Podsumowanie

Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Zakłada się, iż realizacja określonych działań doprowadzi do rozwoju tego sektora - utrzymane będzie średnioroczne tempo wzrostu wartości rynku na poziomie co najmniej 15%, aby w 2020 roku przekroczyć 210 mln euro. Dodatkowo, zgodnie z planem oczekiwano, iż liczba podmiotów zajmujących się przygotowaniem produktów ekologicznych zwiększy się, aby w 2020 r. przekroczyć 700. W 2013 r. liczba ta w systemie rolnictwa ekologicznego wyniosła 407, w 2014 r. (484 podmioty), w 2015 (562 podmioty). W 2016 liczba podmiotów zajmujących się przygotowaniem produktów ekologicznych wyniosła **697**. Przy takim tempie wzrostu osiągnięcie zakładanych wskaźników w zakresie liczby w/w podmiotów osiągnięte będzie już w 2017 r.

Analiza działań podjętych w okresie od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. zapisanych w „*Ramowym Planie Działań ...*” oraz składane w 2015 r., 2016 r. oraz 2017 r. postulaty producentów ekologicznych wskazują, iż w 2017 r. należy w szczególności skupić się na działaniach nakierowanych na cel I, cel IV oraz cel VII.

W ramach celu I - *Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku*, należy podjąć działania nakierowane na zwiększenie zapewnienia dostępności środków do produkcji dla rolnictwa ekologicznego oraz ukierunkowanie prac badawczych w zakresie rolnictwa ekologicznego. Dodatkowo, należy mieć na uwadze prowadzenie prac związanych z przygotowywaniem nowych przepisów na poziomie UE. W ramach celu IV - *Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej*, należy zintensyfikować działania informacyjno-promocyjne w zakresie rolnictwa ekologicznego. W ramach celu VII - *Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych*, należy prowadzić prace nakierowane na zmniejszanie obciążeń administracyjnych dla producentów ekologicznych w związku z uczestnictwem w systemie rolnictwa ekologicznego oraz prace związane z harmonizacją systemu kontroli i certyfikacji. W tym zakresie szczególnie istotne są rozwiązania dotyczące harmonizacji funkcjonowania systemu laboratoriów urzędowych w rolnictwie ekologicznym.

Ponadto w dniu 25 października 2016 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi skierowało pismo do Rady do spraw Rolnictwa Ekologicznego z prośbą o przegląd zapisów zawartych w w/w „*Ramowym Planie Działań...*”. Rada została poproszona o przygotowanie i przedstawienie propozycji zmian oraz określenie priorytetów w realizacji działań w przedmiotowym planie.

Załącznik nr 1**Tematy badawcze, realizowane ramach dotacji do badań w rolnictwie ekologicznym w 2016 r**

1	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Warzywnictwo, w tym uprawa ziół, metodami ekologicznymi - badania w zakresie określenia źródeł oraz przyczyn niezamierzonego występowania w produktach ekologicznych środków niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym. Określenie dobrych praktyk, standardów postępowania, opracowanie przewodnika oraz wytycznych w zakresie przeciwdziałania takim przypadkom.
2	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi: innowacyjne rozwiązania w zakresie przetwórstwa mięsa oraz wytwarzania produktów mięsnych, w tym ich wędzenia z ograniczeniem dodatków azotanów i azotynów z uwzględnieniem wydłużania trwałości przechowalniczej tych produktów.
3	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa - Państwowa Akademia Nauk	Marketing , promocja i analiza rynku. Produkcja ekologiczna jako czynnik budowania przewag gospodarczych w skali lokalnej , rola i funkcjonowanie samorządów lokalnych oraz grup organizacji produktów - przedstawienie propozycji modelowych rozwiązań oraz zebranie dobrych praktyk. Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych - analiza wybranych przypadków.
4	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach	Badania w zakresie doboru odmian ze szczególnym uwzględnieniem roślin bobowatych - strączkowych grubonasiennych, soi, rzepaku, zbóż oraz roślin wysokobiałkowych w uprawach polowych zalecanych do towarowej produkcji ekologicznej. (Badania w zakresie doboru odmian zbóż ozimych i ich przydatności dla przemysłu piekarskiego i makaronowego.)

5	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach	Badania w zakresie doboru odmian ze szczególnym uwzględnieniem roślin bobowatych - strączkowych grubonasiennych, soi, rzepaku, zbóż oraz roślin wysokobiałkowych w uprawach polowych zalecanych do towarowej produkcji ekologicznej. (Badania w zakresie doboru odmian zbóż jarych i ich przydatności dla przemysłu piekarskiego i makaronowego.)
6	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Praktyczne aspekty ekologicznego chowu ryb, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania i zwalczania chorób karp i pstrągów.
7	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Wpływ żywienia, w tym dodatków zielonych i dodatków paszowych, na kształtowanie parametrów jakościowych produktów pochodzenia zwierzęcego.
8	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Badania w zakresie innowacyjnych rozwiązań przy ekologicznej uprawie roślin polowych.
9	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Sadownictwo metodami ekologicznymi - określenie innowacyjnych rozwiązań oraz dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami ze szczególnym uwzględnieniem upraw roślin jagodowych, w tym truskawki, maliny i aronii.
10	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Warzywnictwo, w tym uprawa ziół metodami ekologicznymi - badania w zakresie innowacyjnych rozwiązań dla towarowej uprawy ekologicznej warzyw i ziół. Opracowanie innowacyjnych bioproduktów i technologii dla poprawy jakości gleb w ekologicznych uprawach roślin warzywnych.
11	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie	Wykorzystanie naturalnych substancji wspierających zdrowotność w ekologicznej uprawie i ochronie roślin okopowych przed ważnymi pod względem gospodarczym chorobami i szkodnikami.
12	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Badania w zakresie innowacyjnych rozwiązań dla towarowej, ekologicznej uprawy rumianku pospolitego.
13	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Sadownictwo metodami ekologicznymi - badania w zakresie określenia źródeł oraz przyczyn niezamierzonego występowania w produktach ekologicznych środków niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym. Określenie dobrych praktyk, standardów postępowania, opracowanie przewodnika oraz wytycznych w zakresie przeciwdziałania takim przypadkom.
14	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie	Uprawa kukurydzy na różne cele użytkowania w systemie ekologicznym - badania nad doborem odmian, odżywianiem roślin, zwalczaniem szkodników i zmniejszeniem zawartości mikotoksyn.
15	Instytut Ochrony Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu	Uprawy polowe metodami ekologicznymi. Badania w zakresie innowacyjnych rozwiązań przy ekologicznej uprawie roślin polowych.

16	Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie	Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi. Opracowanie technologii drożdży ekologicznych.
17	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi: innowacyjne rozwiązania w zakresie wykorzystania warzyw i owoców w produkcji pieczywa, produktów zbożowych i cukierniczych oraz metod wydłużania trwałości, świeżości i parametrów przechowalniczych tych wyrobów.
18	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie	Badanie wartości rolniczej odmian pszenżyta jarego i ozimego (<i>Triticosecale</i> Wittmack) do uprawy na ziarno i na kiszonkę w gospodarstwach ekologicznych oraz możliwości ograniczenia zawartości mikotoksyn w ziarnie (pszenżyta).
19	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	Postawy etnocentryczne konsumentów (w ujęciu lokalnym) a szanse i bariery rozwoju rynku żywości ekologicznej.
20	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie	Badania nad przydatnością wyciągu z sorga (<i>Sorghum bicolor</i>) jako bioherbicydu do stosowania w uprawie ekologicznej zbóż.
21	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Warzywnictwo, w tym uprawa ziół, metodami ekologicznymi: Praktyczne aspekty ekologicznej uprawy warzyw i ziół pod osłonami i w szklarniach.
22	Instytut Ochrony Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu	Uprawy polowe metodami ekologicznymi: badania w zakresie innowacyjnym rozwiązań przy ekologicznej uprawie roślin polowych.
23	Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	Warzywnictwo, w tym uprawa ziół, metodami ekologicznymi - badania w zakresie innowacyjnych metod ochrony przed szkodnikami, chorobami i chwastami w ekologicznej produkcji ziół i warzyw, w tym poprzez określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od występowania roślin sąsiadujących oraz dziko rosnących oraz ochrony naturalnych wrogów szkodników.
24	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Sadownictwo metodami ekologicznymi - badania w zakresie określenia źródeł oraz przyczyn niezamierzonego występowania w produktach ekologicznych środków niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym. Określenie dobrych praktyk, standardów postępowania, opracowanie przewodnika oraz wytycznych w zakresie przeciwdziałania takim przypadkom.
25	Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	Opracowanie innowacyjnych metod ochrony w ekologicznej uprawie truskawki.

26	Instytut Ochrony Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu	Uprawy polowe metodami ekologicznymi. Badania w zakresie innowacyjnych rozwiązań przy ekologicznej uprawie roślin polowych
27	Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	Metody zaprawiania nasion metodami ekologicznymi: Wpływ biopreparatów na plonowanie, zdrowotność, i jakość surowców pozyskiwanych z roślin gryki (<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench)
28	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Uprawy polowe metodami ekologicznymi - metody zaprawiania nasion metodami ekologicznymi. Wykorzystanie pożytecznych mikroorganizmów i środków ekologicznych do biologicznego zaprawiania nasion oraz zwalczania fitopatogenów w uprawach nasiennych wybranych gatunków roślin warzywnych.
29	Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie	Ochrona zdrowia krów mlecznych w chowie ekologicznym - wykorzystanie innowacyjnych preparatów ziołowych dla profilaktyki i leczenia schorzeń wymienia.
30	Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	Sadownictwo metodami ekologicznymi: określenie optymalnej oraz minimalnej obsady upraw jagodowych, krzewów i drzew owocowych w towarowej produkcji ekologicznej z uwzględnieniem chorób i szkodników występujących w tych uprawach.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego (ODR-y) działają na podstawie ustawy z dnia 22 października 2004 r., *o jednostkach doradztwa rolniczego* (Dz.U. 2016, poz. 356 z późn. zm.). Od dnia 20 sierpnia 2016 r. na mocy przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r., *o zmianie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego* (Dz. U. 2016 poz. 1176) jednostki te zmieniły podległość z zarządu województw na ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Jednym z głównych zadań ODR-ów zapisanych w ustawie jest prowadzenie szkoleń dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich z zakresu rolnictwa ekologicznego oraz upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska. Ponadto, wypełniając pozostałe zadania ustawowe jednostki te realizują wiele tematów dotyczących rolnictwa ekologicznego. Tematyka ta jest odzwierciedlona we wszystkich podstawowych zakresach działalności ODR-ów, tj. w działalności szkoleniowej, doradczej, informacyjnej i upowszechnieniowej.

W ramach działalności szkoleniowej w ODR-ach w roku 2016 zostało w całej Polsce przeprowadzonych ok. 500 szkoleń, w których uczestniczyło blisko 7 tys. rolników i mieszkańców obszarów wiejskich. Szkolenia te dotyczyły w szczególności ekologicznych metod produkcji oraz przetwórstwa i marketingu żywności ekologicznej. Ponadto w zakresie ww. tematyki w ubiegłym roku ośrodki doradztwa zorganizowały 30 szkoleń wyjazdowych, w których wzięło udział ok. 500 uczestników.

W ramach działalności upowszechnieniowej i informacyjnej ODR-y zorganizowały w 2016 r. kilkanaście konferencji poświęconych problematyce rolnictwa ekologicznego, w których uczestniczyło blisko 100 uczestników. Tematyka rolnictwa ekologicznego była szeroko upowszechniana biuletynach informacyjnych, wydawanych co miesiąc przez każdy ODR w nakładzie kilku tysięcy egzemplarzy oraz na stronach internetowych jednostek odwiedzanych rocznie przez dziesiątki tysięcy zainteresowanych. Także wiele broszur i ulotek informacyjnych wydanych przez ODR-y w 2016 r., było poświęconych szeroko rozumianej tematyce rolnictwa ekologicznego.

W ramach działalności doradczej pracownicy ośrodków doradztwa rolniczego udzielili kilkunastu tysięcy porad dla zainteresowanych rolnictwem ekologicznym. Porady te w zdecydowanej większości miały charakter doradztwa indywidualnego, rzadziej grupowego. ODR-y w 2016 r. były także organizatorami licznych konkursów, targów i festynów promujących rolnictwo ekologiczne. Imprezy te ze względu na swoją cykliczność i masowy charakter były odwiedzane przez tysiące uczestników.

W związku ze zmianą podległości ODR-ów, od przyszłego roku planowane jest ujednolicenie formy sprawozdania z realizacji rocznego programu działalności jednostek doradztwa rolniczego, co powinno umożliwić szybkie uzyskanie precyzyjnych danych dotyczących realizacji poszczególnych zadań przez ośrodki doradztwa.

Uchwała nr 1/2016 z dnia 15 września 2016 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu Rady do spraw Rolnictwa Ekologicznego

Uchwała nr 2/2016 z dnia 15 września 2016 roku w sprawie stanowiska Rady do spraw Rolnictwa Ekologicznego dotyczącego projektu ustawy *o funduszach ochrony przychodów rolniczych*

Uchwała nr 3/2016 w sprawie zaopiniowania przez Radę do spraw Rolnictwa Ekologicznego projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu "Modernizacja gospodarstw rolnych" w ramach poddziałania "Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*

Uchwała nr 4/2016 w sprawie zaopiniowania przez Radę do spraw Rolnictwa Ekologicznego projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie *w sprawie danych dotyczących wyników przeprowadzonych analiz.*

Uchwała nr 5/2016 z dnia 10 listopada 2016 roku w sprawie zaopiniowania przez Radę do spraw Rolnictwa Ekologicznego projektu nowelizacji rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 maja 2016 r. *w sprawie rodzajów nieprawidłowości lub naruszeń przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego i minimalnych środków, jakie jednostki certyfikujące są obowiązane zastosować w przypadku stwierdzenia wystąpienia tych nieprawidłowości lub naruszeń w ramach kontroli w rolnictwie ekologicznym.*

Uchwała nr 6/2016 z dnia 10 listopada 2016 roku w sprawie zaopiniowania przez Radę do spraw Rolnictwa Ekologicznego projektu ustawy *o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników* oraz projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania.*

Uchwała nr 7/2016 z dnia 10 listopada 2016 roku w sprawie zaopiniowania przez Radę do spraw Rolnictwa Ekologicznego projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie sposobu ustalenia weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego* oraz projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty oraz wykazów takich zakładów.*

Uchwała nr 8/2016 z dnia 21 listopada 2016 roku w sprawie projektu ogłoszenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie wykazu obszarów badawczych i wykazu badań na rzecz rolnictwa ekologicznego - na 2017 r.*

Uchwała nr 9/2016 z dnia 14 grudnia 2016 roku Rady do spraw Rolnictwa Ekologicznego z dnia 14 grudnia 2016 r. *w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i konkurencyjnego wyboru wykonawców zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji oraz zmniejszeń kwot pomocy oraz pomocy technicznej w przypadku stwierdzenia niezgodności dotyczącej stosowania tego trybu albo stosowania przepisów o zamówieniach publicznych.*